

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

คำว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ไม่ใช่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ ดังที่ส่วนมากเข้าใจกันเท่านั้น การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง ก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยว โดยหลักการแล้วจึงกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (Temporary)
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ (Voluntary)
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

ในปี พ.ศ. 2506 องค์การสหประชาชาติ ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี ที่ประชุมได้พิจารณาเห็นว่า เนื่องจากคำว่า “การท่องเที่ยว” เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางดังกล่าวแล้ว จึงสมควรกำหนดคำจำกัดความของคำว่า “นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน” (International Tourist) ให้เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางขึ้นอีก เพื่อใช้เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถใช้ข้อมูลมาเปรียบเทียบซึ่งกันและกันได้ และยังสามารถให้ประเทศสมาชิกใช้คำว่า “ผู้เยี่ยมชมเยือน (Visitors) แทนคำว่า “นักท่องเที่ยวที่ค้างคืน (Tourist)” ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก็ได้กำหนดให้ นิยามศัพท์ทางการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

“ผู้เยี่ยมชมเยือน” (Visitor) หมายความว่า ผู้เดินทาง 2 ประเภท คือ

1. ผู้เยี่ยมชมเยือนที่ค้างคืน หรือนักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้เดินทางไปยังสถานที่ซึ่งมิใช่ถิ่นพำนักถาวรของตนเองเป็นการชั่วคราว และพักค้างคืนอยู่ในสถานที่นั้น โดยมีวัตถุประสงค์การเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อน พักผ่อน ทัศนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจ ร่วมการประชุม สัมมนา หรือประกอบภารกิจต่างๆ โดยมีได้รับค่าจ้างในการดังกล่าว

2. ผู้เยี่ยมเยือนที่ไม่ค้างคืน หรือนักทัศนจร ได้แก่ ผู้เดินทางไปยังสถานที่ซึ่งมิใช่ถิ่นพำนักถาวรของตนเองเป็นการชั่วคราว แต่มิได้พักค้างคืนอยู่ในสถานที่นั้น

สำหรับประเทศไทย ก็ใช้คำจำกัดความที่ได้กำหนดขึ้นที่กรุงโรมนี้ เป็นหลักในการจดนับสถิติ จำนวนนักท่องเที่ยว ดังนั้น “นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ” จึงหมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและพำนักอยู่ครั้งหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน (24 ชั่วโมง) และไม่มากกว่า 60 วัน และ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศ” หมายถึง คนไทย คนต่างด้าวและชาวต่างประเทศที่มีถิ่นพำนักในประเทศไทยเป็นการถาวร

การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่สามารถทำรายได้จากนักท่องเที่ยวได้หลายล้านบาทต่อปี ซึ่งทางรัฐบาลเองก็ช่วยส่งเสริมแม้กระทั่งในชนบท เพื่อกระจายรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่ง การท่องเที่ยวได้มีส่วนเข้าไปสร้างความเจริญเติบโตต่อเศรษฐกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ห่างไกล เพื่อจะได้มีการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักผ่อนได้อย่างทั่วถึง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่อยู่ชายแดนด้านตะวันตกเฉียงเหนือสุดของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าทางด้านทิศเหนือและตะวันตกของจังหวัด สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อนและเป็นจังหวัดที่มีภูเขามากที่สุดในประเทศไทย ดังนั้น จึงมีสภาพพื้นที่ราบที่สามารถใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตรน้อยมาก จังหวัดนี้จึงเป็นจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดในภาคเหนือ ทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีประชากรชาวไทยภูเขาอยู่อาศัยในอัตราส่วนที่สูงที่สุดอีกด้วย คือ มีชาวประชากรชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนถึงเกือบร้อยละ 50 ของประชากรทั้งจังหวัด ประชากรชาวไทยภูเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีหลายเผ่า ได้แก่ กระเหรี่ยง ม้ง มูเซอร์ อีก้อ และลั๊วะ ประชากรที่เหลือส่วนใหญ่เป็นชาว “ไต” หรือ “ไทยใหญ่” ซึ่งจากลักษณะทางประชากรที่พบนี้ ทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีโครงสร้างและวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ

โดยเหตุที่สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูงและมีภูเขาสลับซับซ้อน การคมนาคมเข้าสู่พื้นที่ทำได้โดยลำบาก ก่อนปี พ.ศ. 2536 เส้นทางคมนาคมทางบกที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนกับพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ เป็นเส้นทางที่ต้องผ่านเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ก่อนจึงจะกระจายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ได้ ดังนั้น สินค้าและบริการต่าง ๆ จึงต้องพึ่งพาจังหวัดเชียงใหม่เกือบทั้งหมด ส่วนการคมนาคมทางอากาศทำได้ไม่สะดวกนักและบางฤดูไม่สามารถใช้การได้เลย ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิประเทศบริเวณที่ตั้งชุมชนเป็นหุบเขา การถ่ายเทอากาศไม่ดีเท่าที่ควรทำให้หมอกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในบางฤดู และควันไฟที่เกิดขึ้นจากไฟป่าหรือจากการเผาป่าของชาวบ้านไม่สามารถระบายออกสู่อากาศเบื้องบนได้สะดวก ทำให้พื้นที่ชุมชนโดยทั่วไป

และบริเวณสนามบิน (ซึ่งตั้งอยู่ในเขตชุมชน) มีหมอกและควันปกคลุมเกือบตลอดปี จนทำให้แม่ฮ่องสอนได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสามหมอก” มีหมอกและควันปกคลุมทั้ง 3 ฤดู จากปัญหาการคมนาคมที่เกิดขึ้นทำให้แม่ฮ่องสอนมีสภาพเป็น “เมืองปิด” มาเป็นเวลานาน เป็นผลให้จังหวัดนี้ยังคงรักษาสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ไว้ได้ใกล้เคียงในอดีต เมื่อ 40-50 ปีก่อน โดยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมน้อยมาก

อย่างไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างมาก ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ซึ่งได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของการพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของพื้นที่และการขยายการลงทุนภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงภาพการใช้ที่ดินในเขตเมืองต่าง ๆ ในภาคเหนืออย่างรวดเร็ว รวมถึงการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกด้วย ผลกระทบในทำนองเดียวกันนี้ก็ได้ส่งผลถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วยเช่นกัน การพัฒนาระบบการคมนาคมและการสื่อสารทำให้ประชาชนชาวแม่ฮ่องสอนมีโอกาสรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาที่เกิดขึ้นภายหลังแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่แผนพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นแผนหลักแผนหนึ่งที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนำมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประชาชนในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเกิดขึ้น เช่น การเพิ่มเที่ยวบินเข้าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอน การสร้างเส้นทางคมนาคมสายหลักสายใหม่ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมสายเดิมรวมทั้งการพัฒนาระบบการสื่อสารและโทรคมนาคมทำให้ประชาชนสามารถติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วขึ้น ทำให้โอกาสการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มมากขึ้น ภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เคยเป็นอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่ ได้กลายมาเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าในการพัฒนาเศรษฐกิจและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมื่อผนวกกับการที่มีความหลากหลายในลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสถาปัตยกรรมของชนเผ่าต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากที่อื่น ๆ รวมทั้งการเป็นเมืองชายแดนที่มีจุดผ่อนปรนหลายแห่งทำให้แม่ฮ่องสอนเป็นที่สนใจทั้งของนักท่องเที่ยวและนักลงทุน

อันด้วยความสวยงามตามธรรมชาติที่ยังคงรูปแบบเดิมไว้จึงทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวพักผ่อน อย่างเช่นในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติ ที่มักจะไปพักผ่อนกันเป็นเวลานาน ๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกปี ยิ่งในปัจจุบันกระแสของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะการเดินป่าและการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เห็นได้ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น ภูกระดึง ภูหินร่องกล้า ฯลฯ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเองนั้นยังมีความคงเดิมของธรรมชาติและป่าที่สวยงามอยู่มาก ที่นักท่องเที่ยวและนักผจญภัยในปัจจุบันยังไม่รู้จัก เพราะไม่มี

การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และบริการนำเที่ยวเดินป่านั้นยังไม่มีเป็นที่แน่นอนนอกจากไกด์ท้องถิ่นที่มีอยู่น้อยเท่านั้นและอาจเป็นเพราะความห่างไกล คนจึงนิยมไปแคंपักผ่อนโดยไม่รู้ถึงว่ามีกรเดินป่าอยู่ ผู้จัดทำจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการสร้างธุรกิจท่องเที่ยวเดินป่า ซึ่งผลงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นส่วนประกอบสำหรับผู้ศึกษาวิจัยทางการตลาดและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อนำไปสู่การแข่งขันทางธุรกิจท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

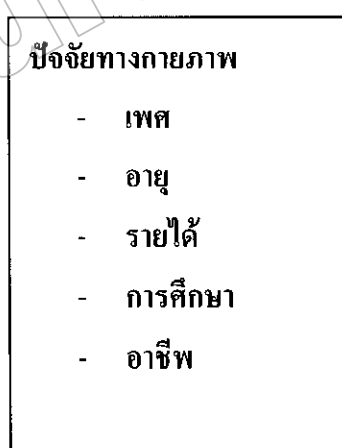
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงความสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว จ. แม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาถึงความสนใจในการท่องเที่ยวเดินป่าของนักท่องเที่ยว จ. แม่ฮ่องสอน
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายตัวธุรกิจท่องเที่ยวเดินป่า จ.แม่ฮ่องสอน

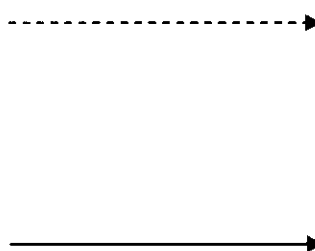
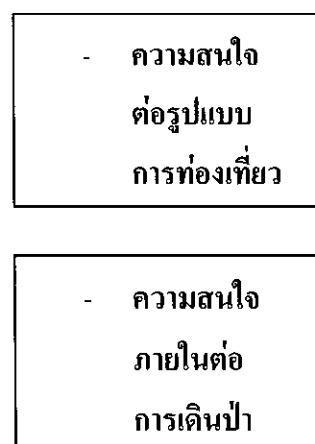
สมมติฐาน

1. เพศที่แตกต่างกันมีความสนใจภายในต่อการเดินป่าที่แตกต่างกัน
2. อายุที่แตกต่างกันมีความสนใจภายในต่อการเดินป่าที่แตกต่างกัน
3. รายได้ที่แตกต่างกันมีความสนใจภายในต่อการเดินป่าที่แตกต่างกัน
4. การศึกษาที่แตกต่างกันมีความสนใจภายในต่อการเดินป่าที่แตกต่างกัน
5. อาชีพที่แตกต่างกันมีความสนใจภายในต่อการเดินป่าที่แตกต่างกัน

ตัวแปรต้น



ตัวแปรตาม



ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงความความสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ จ. แม่ฮ่องสอนของนักท่องเที่ยว
2. เพื่อทราบถึงความความสนใจในการท่องเที่ยวเดินป่าที่ จ. แม่ฮ่องสอนของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับธุรกิจด้านท่องเที่ยวเดินป่า

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านพื้นที่การศึกษาวิจัยบริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ขอบเขตในการศึกษาการขยายตัวของธุรกิจเดินป่า จ.แม่ฮ่องสอน
3. ช่วงเวลาที่ศึกษากลุ่มเป้าหมาย เดือน มีนาคม 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

แม่ฮ่องสอน หมายถึง จังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทยมีภูเขามากที่สุดในประเทศไทย พื้นที่โดยทั่วไปอยู่ตามแนวทิวเขาด้านนตรงชาย เนื่องจากพื้นที่สูงทำให้ไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล ประกอบกับประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้จึงทำให้สภาพอากาศระหว่างปีมีความแตกต่างกันมาก เห็นได้จากสถิติอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายนวัดได้ 43 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมวัดได้ 9 องศาเซลเซียส มีวันฝนตก 144 วัน จากสภาพดังกล่าวทำให้มีหมอกปกคลุมตลอดปี สำหรับส่วนเนื้อที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพฯตามระยะทางหลวงแผ่นดิน 928 กิโลเมตร มีพื้นที่ 13,184.4 ตารางกิโลเมตร โดยมีความยาวจากเหนือจดใต้ ประมาณ 250 กิโลเมตร ความกว้างประมาณ 95 กิโลเมตร จัดเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือและอันดับ 7 ของประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

ทิศเหนือ จดรัฐฉาน ประเทศพม่า โดยมีทิวเขาแดนลาวเป็นแนวแบ่งเขตแดน

ทิศใต้ จดอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยมีแม่น้ำยวมเป็นแนวกันเขตจังหวัด

ทิศตะวันออก จดอำเภอแม่แจ่ม อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเทือกเขาด้านตรงชายซึ่งแยกจากเทือกเขาแดนลาวเป็นแนวกันเขตจังหวัด

ทิศตะวันตก จดรัฐฉาน รัฐกะยา รัฐกะอูเล ประเทศพม่า โดยมีเทือกเขาด้านตรงชายตะวันตกและแม่น้ำสาละวินเป็นแนวแบ่งเขตแดน

ความสนใจ หมายถึง สิ่งที่ผู้คนคิดหรือมุ่งหวังที่จะทำต่อกิจกรรมใด ๆ หรือความต้องการใด ๆ เพื่อให้ประสบผลตามที่คิดหรือมุ่งหวังเอาไว้

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ใดที่หนึ่งโดยมีจุดประสงค์เพื่อการพักผ่อน การไปท่องเที่ยวมีสาเหตุมาจากคนมีเวลาว่างเหลือหรืออาจมาจากการเดินทางไปติดต่อบุคคลต่าง ๆ

รูปแบบการท่องเที่ยว หมายถึง ประเภทต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวต่าง ๆ กัน แล้วแต่ประเภทของการท่องเที่ยว เช่น ท่องเที่ยวน้ำตก ท่องเที่ยวทะเล ท่องเที่ยวเดินป่า เป็นต้น

การท่องเที่ยวเดินป่า หมายถึง การที่คนต้องการพบและเห็นความเป็นอยู่ตามธรรมชาติที่แท้จริงอาจเป็นการเดินเพื่อไปแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ถ้ำ น้ำตก หรือ ไปชมวัฒนธรรมของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งอาศัยอยู่ในป่า การเดินป่าเป็นการที่ต้องใช้ความอดทนต่อความเหนื่อยยากลำบาก และจิตใจที่ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากและอันตรายต่าง ๆ ที่จะมีกับการเดินป่าครั้งนั้น ๆ ซึ่ง การท่องเที่ยวเดินป่าจะต้องเตรียมพร้อมทั้งอุปกรณ์ ร่างกาย รวมถึงจิตใจของผู้เดินด้วย ซึ่งมีจุดหมายเพื่อใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกับธรรมชาติซึมซับความเป็นป่า หรืออาจเป็นการผ่อนคลายความเครียด ความวุ่นวายจากในเมือง ซึ่งการเดินป่าสามารถให้ได้มากกว่าคำว่าประสบการณ์

ธุรกิจท่องเที่ยวเดินป่า หมายถึง ธุรกิจประเภททัวร์ที่จัดเฉพาะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเดินป่าตามธรรมชาติ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่สนใจในการท่องเที่ยวประเภทเดินป่า ท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ ในป่า ค้างแรมปี หรือเดินศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น